

Stowarzyszenie Przyjaciół Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi
Drozdowo, ul. Główna 52
18-421 Piątnica
tel. 86-219-21-75

Monitoring, ochrona i popularyzacja cennych przyrodniczo siedlisk na terenie Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi

(Zadanie publiczne finansowane ze środków Województwa Podlaskiego)

Cel monitoringu

Wyjątkowe walory przyrodnicze doliny Narwi na odcinku między Wizną a Łomżą zostały objęte ochroną w ramach Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi. Ten przełomowy odcinek doliny Narwi rozcinający wysoczyzny polodowcowe stanowi mozaikę bardzo cennych przyrodniczo siedlisk. Większość z nich to trudno dostępne dla człowieka podmokłe łągi, olsy, torfowiska czy starorzecza. Poprzez fakt niedostępności stanowią one enklawę życia wielu rzadkich i gatunków ptaków, ssaków czy płazów. Najcenniejsze z tych obszarów objęte są różnymi formami ochrony, takimi jak rezerваты czy użytki ekologiczne i są one dość dokładnie zbadane pod kątem zasobów przyrodniczych. Nie mniej jednak stanowią one jedynie mały wycinek całego obszaru parku. Zasadnym jest objęcie dokładniejszym monitoringiem pozostałych obszarów, które są również bardzo cenne pod kątem przyrodniczym i ekologicznym (starorzecza, śródlądne zabagnienia, leśne zbiorowiska łąkowe i olsy). Pogłębianie wiedzy na temat rozmieszczenia i liczebności rodzimej fauny oraz czynników na nie wpływających jest uzasadnione z wielu powodów. Począwszy od lepszego zrozumienia biologii i ekologii danych gatunków i ich reakcji na bieżące zmiany środowiskowe, po planowanie rozwoju infrastruktury i zarządzanie populacjami dzikich zwierząt. Ponadto fotografowanie czy filmowanie dzikich zwierząt pomaga nam lepiej zrozumieć funkcjonowanie przyrody. Warto też dodać, że powstała baza fotograficzna i filmowa będzie niezmiernie przydatnym narzędziem edukacji przyrodniczej wykorzystywanym na wielu płaszczyznach.

Metodyka

Do monitoringu zostały wykorzystane trzy kamery fotopułapki z czujnikiem ruchu marki SPROMISE model S358. Kamery zostały zainstalowane w starannie wytypowanych miejscach (ścieżki migracyjne, wodopoje, miejsca żerowania itp.) Na jednym komplecie baterii kamery mogą pracować nawet przez okres 4 tygodni, przez co wyeliminowane zostało niepotrzebne płoszenie zwierząt, jak to ma miejsce w przypadku tradycyjnych metod obserwacji czy dokumentacji fotograficznej lub filmowej. Kamery zostały wyposażone w automatyczny system przesyłania zdjęć na telefon dzięki czemu są też pomocne w zapobieganiu różnego typu zagrożeniom takich jak: nielegalne wyrzucanie odpadów, rajdy quadami, czy kłusownictwo. Fotopułapki zostały ustawione w tryb foto + video i rejestrowały obraz zarówno w dzień jak też w nocy. Po każdym wykryciu ruchu przez czujnik, kamera wykonywała jedno zdjęcie na następnie nagrywała klip filmowy o długości 30sec. Nagrywany był również dźwięk. Fotopułapki mocowane były najczęściej do drzew na wysokości od 0,5 do 1.5 metra (zdj. 1) Dodatkowym zabezpieczeniem przed kradzieżą była stalowa linka z zamkiem oraz w kilku przypadkach dodatkowa stalowa obudowa.

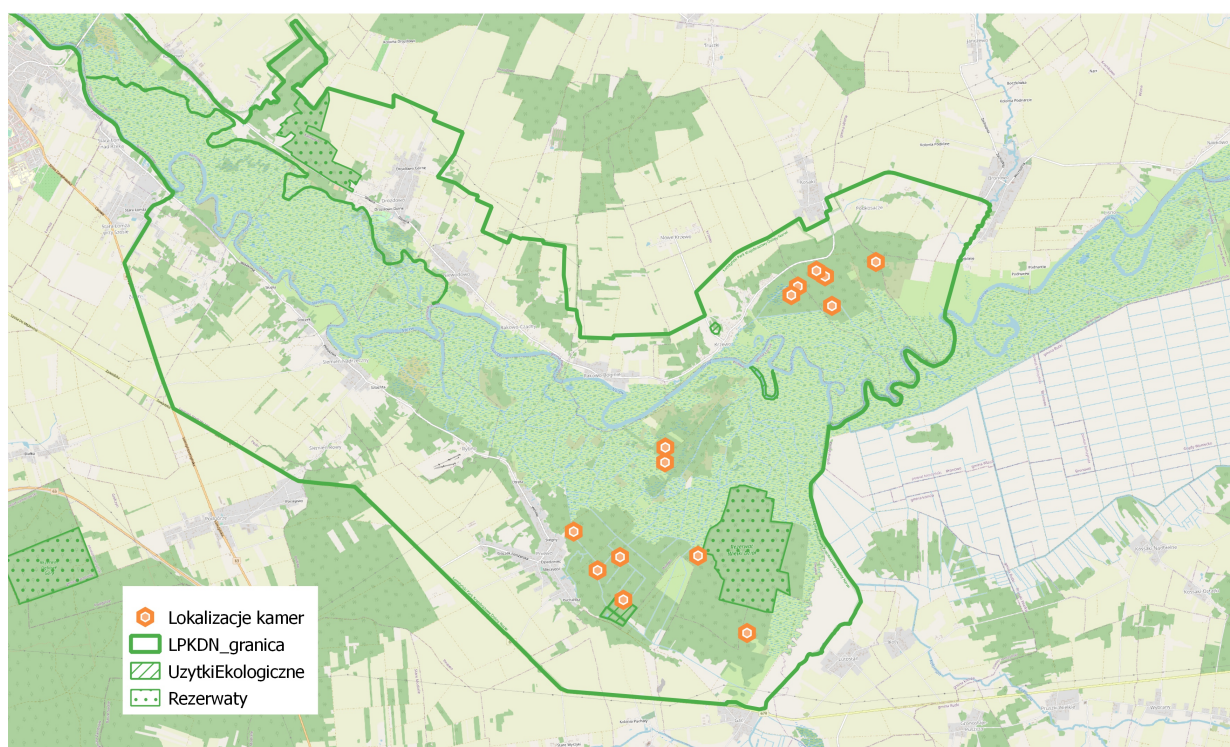

Zdj. 1 Przykłady montażu fotopułapek

Opis obszaru badań

Głównym obszarem badań były dwa duże kompleksy leśne potocznie nazywane Olszyną Krzewską oraz Olszyną Pniewską. To w większości cenne przyrodniczo lasy łąkowe oraz olsy tworzące w całości największy w całej dolinie Narwi kompleks tego typu siedlisk. Mimo faktu, że większość tych lasów stanowi własność prywatną, to we względu na trudno dostępny teren nie są one mocno eksploatowane gospodarczo. Dzięki temu stanowią ważną ostoję dla rodzimej fauny. Miejsca instalacji fotopułapek typowano głównie na podstawie obserwacji terenowych (ślady migracji, wodopoje, żerowiska). Korzystano również z doświadczenia pracowników oraz dyrekcji ŁPKDN oraz przyrodników i leśników. Rozmieszczenie kamer ilustruje poniższa mapa.

Załącznik nr 1
Mapa lokalizacji kamer - fotopułapek

W okresie badawczym, tj. od sierpnia do końca listopada 2022 roku, fotopułapki zostały zainstalowane w 14 lokalizacjach i pracowały od kilku do kilkunastu dni w każdej lokalizacji. Łącznie zgromadzono ok. 48GB danych postaci zdjęć oraz klipów video (łącznie 1853 pliki)

Wyniki

W trakcie inwentaryzacji stwierdzono łącznie 13 gatunków ssaków i ptaków:

- jeleń szlachetny (*Cervus elaphus*)
- dzik euroazjatycki (*Sus scrofa*)
- sarna europejska (*Capreolus capreolus*)
- lis (*Vulpes vulpes*)
- łось europejski (*Alces alces*)
- kuna leśna (*Martes martes*)
- jenot (*Nyctereutes*)
- borsuk (*Meles meles*)
- wilk szary (*Canis lupus*)
- jastrząb (*Accipiter gentilis*)
- myszołów zwyczajny (*Buteo buteo*)
- kruk (*Corvus corax*)
- kaczka krzyżówka (*Anas platyrhynchos*)

Ze względu na szerokokątny obiektyw kamer kilka gatunków ptaków (tych mniejszych) trudno było określić.

Na podstawie nagranych materiałów najliczniejszą grupę wśród wszystkich gatunków stanowi **dzik**. W prawie każdej lokalizacji pojawiały się watahy liczące od kilku do kilkunastu sztuk. Wszystko wskazuje na to, iż mimo masowej redukcji populacji tego gatunku w ramach walki z ASF, populacja na terenie ŁPKDN ma się całkiem dobrze. Świadczy o tym zarówno struktura wiekowa i liczebność watah

a także ogólna kondycja pojedynczych osobników. Na pewno sprzyja temu trudno dostępny dla myśliwych teren, który jest jednocześnie bezpieczną ostoją dla tych ssaków. A należy pamiętać, że dziki są ważnym elementem leśnego ekosystemu. Ryjąc ściółkę leśną i glebę mieszają je nawzajem oraz spulchniają. Żywią się owadami, larwami szkodników leśnych, często zjadają również drobne zwierzęta i padlinę. Tym samym wpływają pozytywnie na stan sanitarny lasu, a zjadając pędraki oraz gryzonie chronią las przed pojawieniem się ich masowych lęgów.

Kolejną liczną grupą ssaków stwierdzoną podczas inwentaryzacji jest **jeleń europejski**.

Podobnie jak w przypadku dzika, prawie w każdej lokalizacji pojawiały się osobniki tego gatunku.

Należy podkreślić, iż czas monitoringu pokrył się z okresem godowym tych zwierząt, co dodatkowo wnosi wartość dodaną, gdyż można ocenić stan ogólny populacji na podstawie poroży pojedynczych osobników. Na podstawie analizy materiałów z fotopułapek można stwierdzić, że populacja jelenia jest dość liczna biorąc pod uwagę wielkość kompleksów leśnych a co za tym idzie dostępność bazy pokarmowej.

Zaobserwowane chmary łań w okresie rykowiska są dość nieliczne (od 2 do 5 szt.) i mocno rozdrobione na całym obszarze. Wśród byków dominują dość młode osobniki najczęściej w I klasie wieku (od drugiego do

piątego roku życia) Jedynie dwa osobniki zarejestrowane przez fotopułapki można zakwalifikować do II klasy wieku (od 7 do 10 roku życia) Taki stan rzeczy to najprawdopodobniej duża presja myślistwa. Wokół kompleksów leśnych będących terenem badań można zaobserwować liczne ambony i nęciska myśliwskie.

Największym ssakiem zamieszkującym ŁPKDN jest **łoś europejski**.

Ponieważ podmokłe lasy to jego ulubiony biotop, można było spodziewać się licznych nagrań. Podobnie jak w przypadku jeleni, na okres jesienny przypada u tych ssaków czas godów, a co za tym idzie obserwujemy w tym okresie wzmożone migracje byków w poszukiwaniu rujnych klemp. Prawie w każdej lokalizacji pojawiały przed fotopułapkami zarówno byki, jak też klempy z młodymi łoszakami. Na nagraniach audio zarejestrowały się charakterystyczne odgłosy wydawane w tym okresie przez łosie. Po analizie materiałów można stwierdzić że dorosłe byki to w większości tzw. „badylarze” w dobrej kondycji fizycznej. Nie zarejestrowano podczas analizy materiałów byków z porożem typu „łopatacz”, mimo, że takie osobniki obserwowano już w poprzednich latach.

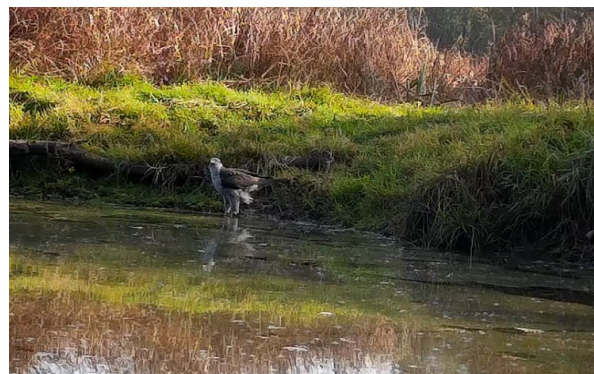
Niezbyt licznie na tle poprzednio omawianych ssaków wypada **sarna europejska**. Związane jest to z tym, iż jest to gatunek mocno terytorialny i lokalizacja fotopułapek nie musiała pokrywać się zawsze z ich rewirami. Po drugie sarny preferują raczej mniejsze kompleksy leśne czy nawet śródpolne zadrzewienia, więc ocena stanu ich populacji nie może być miarodajna przy stosowanej metodzie inwentaryzacji.

Z obserwacji z lat poprzednich wiadomo było, że od czasu do czasu na terenie ŁPKD pojawiają się **wilki**. Potwierdziła to również obecna inwentaryzacja. Samotnego basiora zarejestrowała fotopułapka umieszczona w olszynie krzewskiej. Było to w środku dnia, w odległości kilkuset metrów od najbliższych zabudowań wsi Krzewo.

Sporadycznymi bywalcami przed obiektywami fotopułapek były też pozostałe gatunki ssaków min.: lis, jenot oraz kuna leśna. Miejsca z wodą odwiedzały liczne gatunków ptaków min. myszołów zwyczajny, jastrząb zwyczajny czy kruk. Mniejszych ptaków ze względu na szerokokątny obiektyw fotopułapek nie dało się precyzyjnie określić.

Należy podkreślić, że trakcie wielu tygodni pracy fotopułapek nie zarejestrowano w ogóle obecności człowieka. To potwierdza fakt, iż niedostępność terenu zniechęca ludzi do penetrowania tych obszarów i powoduje jednocześnie, że są one wręcz idealną ostoją dla dzikich mieszkańców doliny Narwi. Jedynym problemem mogą być wiejskie lub zdziczałe psy, które kilkakrotnie nagrały się w trakcie monitoringu. Stanowią one realne zagrożenie dla mniejszych ssaków oraz ptaków.

Podsumowanie, wnioski

Badany obszar to niezwykle cenne przyrodniczo siedliska, w wielu miejscach zachowane w niemal pierwotnym stanie. Stanowią one bezpieczną ostoję wielu gatunków zwierząt. Warto się zastanowić, czy w przyszłości nie objąć przynajmniej fragmentów tego obszaru ochroną rezerwatową. Problem co prawda może stanowić status własności (większość to grunty prywatne) ale w dobie kryzysu klimatycznego i zmian jeśli chodzi o podejście do gospodarowania zasobami przyrodniczymi nie jest to niemożliwe.

W wyniku inwentaryzacji powstała unikatowa i obszerna baza ujęć filmowych oraz fotografii, których do tej pory ŁPKDN nie posiadał w swoich zasobach. Łącznie surowego materiału video zostało nagrane ponad 600 minut i wykonanych zostało ponad 1100 zdjęć. Będzie to służyło w kolejnych latach działalności stowarzyszenia oraz ŁPKDN jako świetne narzędzie do edukacji przyrodniczej, ekologicznej oraz przysłuży się promocji przyrody doliny Narwi.

Koordynator projektu: *Zdzisław Folga Specjalista ds Ochrony Przyrody*

Załącznik nr 2 dokumentacja fotograficzna

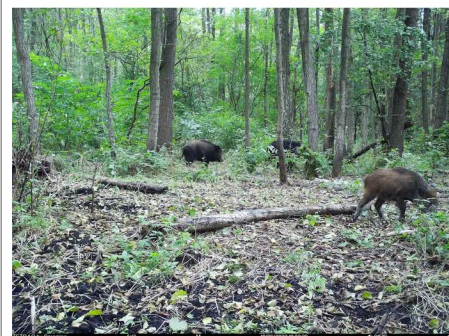
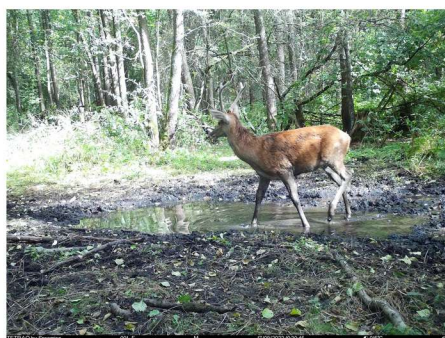
Załącznik nr 2 dokumentacja fotograficzna

Załącznik nr 2 dokumentacja fotograficzna

Załącznik nr 2 dokumentacja fotograficzna

Załącznik nr 2 dokumentacja fotograficzna

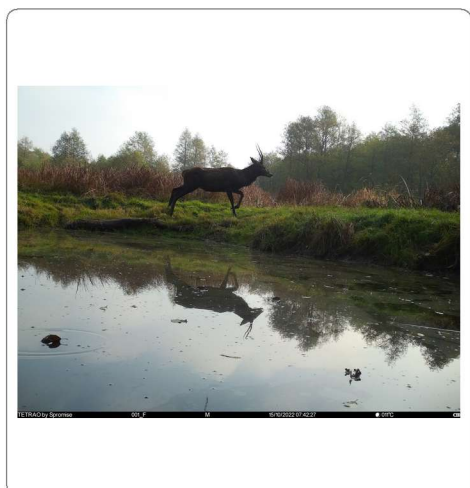
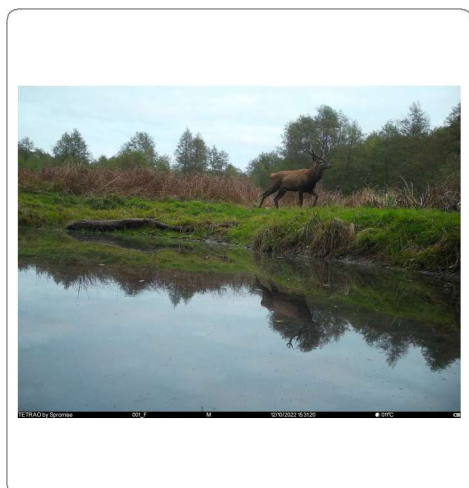
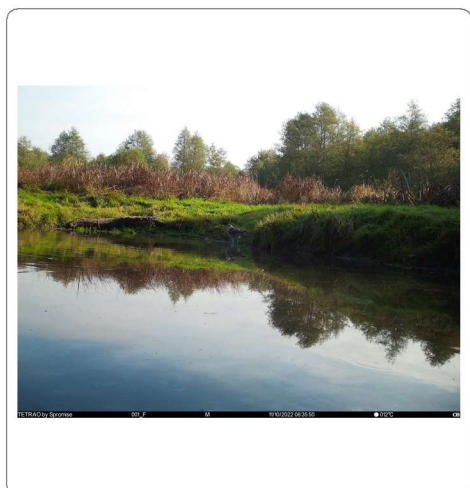
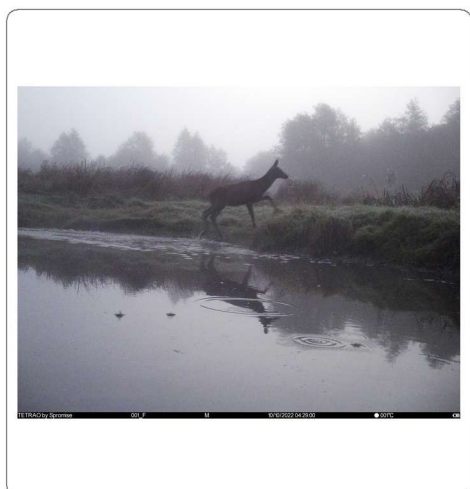
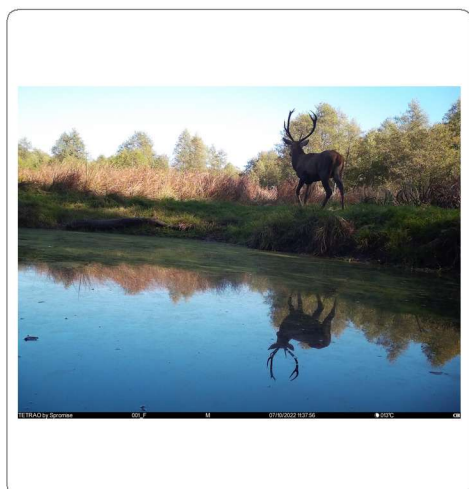
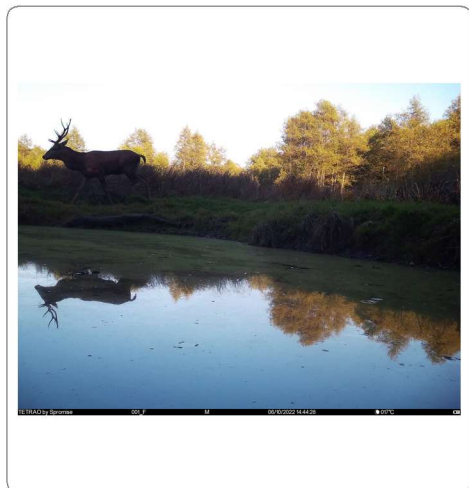
Załącznik nr 2 dokumentacja fotograficzna

Załącznik nr 2 dokumentacja fotograficzna

Załącznik nr 2 dokumentacja fotograficzna

Załącznik nr 2 dokumentacja fotograficzna

Załącznik nr 2 dokumentacja fotograficzna

